

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

KONFERENCIJA

„LIETUVOS TARPTAUTINIAI ĮSIPAREIGOJIMAI VAIKAMS
– AR PASTEBIME PAŽANGĄ? “

2018 m. lapkričio 23 d.

Negalią turinčių vaikų teisės Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių Konvencijos perspektyvoje

Jonas Ruškus

Vytauto Didžiojo universiteto profesorius

Jungtinių tautų Neįgaliųjų teisių komiteto narys ekspertas

Mato istorija: nepriimtas į bendrojo ugdymo ir sporto įstaigas Lietuvoje

Kalbam su vaikais apie pasaulį.

- Matai, kas yra pasaulis? - klausiu.
- Man pasaulis yra Lietuva. Pati gražiausia ir pati didžiausia.

(iš Facebook puslapio Mato diena, su tėvų leidimu)

Matas Barkauskas

Roberto istorija: nepriimtas savo šeimoje, augęs globos institucijoje

BECOMING A PERSON

THE BIOGRAPHY OF
ROBERT MARTIN

How an intellectually disabled New Zealander helped change the world

JOHN McRAE

Robert Martin

Mes buvome patalpinti atskirai nuo bendruomenės, nuo šeimų, mes buvome užmiršti vaikai. <...> augau tarp tokių kaip aš, neturėjau jokios patirties su kitais vaikais. Globos institucijos, kur ir kokios jos bebūtų, yra nepriežiūros vietos.<...> mano šeima visų pirma matė mano negalią, o ne mane“

Kodėl reikėjo Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių Konvencijos?

Priimta 2006 m., Lietuvoje ratifikuota 2010 m.

Negalią turintys asmenys bene labiausia diskriminuojama socialinė grupė pasaulyje

Diskriminacija tebelaikoma norma: mokymas atskirai, gebėjimų ir galimybių nuvertinimas, sutrikimų akcentavimas, žeminantis gailesčių ir sutrikimų vertinimu grįstas požiūris, visuotinių paslaugų prieinamumo stoka, niekinanti terminologija, veiksnio neigimas, talpinimas į nuo bendruomenės atskirtas institucijas, transinstitucionalizacija ir t.t.

Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių Konvencijos tikslas

Žmogaus teisėmis grįsta negalios samprata

Skatinti, apsaugoti ir užtikrinti visų neįgaliųjų visapusišką ir lygiateisį naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, taip pat skatinti pagarbą šių asmenų prigimtiniam orumui.

Prie neįgaliųjų priskiriami asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichosocialinių, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtėmis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis.

Nedalomas Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių Konvencijos ryšys su visomis žmogaus teisėmis

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija:

1 str. Visi žmonės gimsta laisvi ir lygūs savo orumu ir teisėmis.

7 str. Visi turi teisę į lygią apsaugą nuo visokios diskriminacijos

Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas

Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas

Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims

Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą

Vaiko teisių konvencija

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Vaiko interesai

- Pagarba asmens prigimtiniam orumui, savarankiškumui, įskaitant laisvę rinktis, ir nepriklausomumui
- Nediskriminavimas
- Visapusiškas ir veiksmingas dalyvavimas, visiška įtrauktis į visuomenę
- Pagarba neįgalių asmenų skirtumams ir jų, kaip žmonių įvairovės ir žmonijos dalies, pripažinimas
- Lygios galimybės
- Prieinamumas
- Pagarba besivystantiems neįgalių vaikų gebėjimams ir pagarba neįgalių vaikų teisei išsaugoti savo tapatybę

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Pagarba asmens orumui

Žmogaus teisėmis, o ne gailesčiu ar medicininiu vertinimu grįstas požiūris, terminija, sprendimai, politika

Nepaisant jokios negalios

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Visuomenės švietimas

Pagarbos neįgaliųjų teisėms ugdymas visais švietimo sistemos lygmenimis, įskaitant visus vaikus nuo mažens
Supratimas apie vaiko gebėjimus

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Lygybė ir nediskriminavimas

Tinkamų sąlygų sudarymas

Diskriminacijos apibrėžimas ir draudimas, įskaitant daugybines ir susikertančią diskriminaciją

Skatinti žmogaus teisių požiūrį nacionalinėse negalios ir vaikų strategijose, programose, vietoje gajaus galesčio ir medicininio požiūrio

Įtraukios lygybės užtikrinimas

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Įtraukus ugdymas

Mokymasis drauge su visais vaikais

Individualus ir stiprybėmis grįstas mokymasis

Alternatyvios komunikacijos būdai

Gebėjimų pripažinimas ir ugdymas

Lygiateisis priėjimas žaidimų, poilsio ir sportinėse veiklose,
įskaitant veiklas mokykloje

Ne mokyklų teisė rinktis vaikus, o vaiko/šeimos teisė rinktis
mokyklą

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Apsauga nuo smurto ir nepriežiūros

Privalu uždrausti ir kriminalizuoti bet kokias fizinės prievartos, žiauraus, nežmogiško ir žeminančio elgesio formas

Veiksmingi teisės aktai, strategijos, užtikrinantys neįgalių vaikų išnaudojimo, smurto ir prievartos atvejų nustatymą, ištyrimą ir prireikus patraukimą atsakomybėn už tokius veiksmus

Mergaitės su negalia labiau diskriminuojamos nei kitos, padidinta priekabiavimo ir lytinės prievartos rizika, galinti kilti iš šeimos narių ar globėjų

Vaiko apsauga nuo bet kokio smurto bet kurioje aplinkoje, aprūpinti jį saugia aplinka

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Įtrauktis į bendruomenę

Paslaugų bendruomenėje prieinamumas

Jokios institucionalizacijos ar trans-institucionalizacijos į „šėimos tipo“ institucijas

Ankstyvoji intervencija

Skatinamas savarankiškumas

Asmeninis asistentas

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Šeima

Paslaugos ir parama neįgaliems vaikams ir jų šeimoms
bendruomenėje

Neatskirtas nuo savo tėvų prieš jų valią, išskyrus kai atskyrimas yra
būtiną dėl vaiko interesų

Neatskirtas nuo tėvų dėl savo neįgalumo arba dėl vieno ar abiejų
tėvų neįgalumo

Kai artimieji giminaičiai negali pasirūpinti neįgaliu vaiku,
alternatyvi tolesnės eilės giminaičių globa, o jeigu to nepavyksta
padaryti – vietą bendruomenėje gyvenimo šeimoje sąlygomis

Saugi šeimos aplinka

Negalią turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Politinis balsas

Būti išgirstam, informuotam, konsultuojamasi dėl visų jų atžvilgiu priimamų sprendimų

Pagarba norams ir lūkesčiams

Laisvė reikšti savo nuomonę visais su jais susijusiais klausimais, kad jų nuomonę būtų tinkamai atsižvelgiama

Matomumas vaiko politikoje lygiai su visais vaikais

Glaudus bendradarbiavimas su neįgaliais vaikais, aktyvus įtraukimas per jiems atstovaujantias organizacijas

Negaliaj turinčio vaiko teisės ir valstybių pareigos

Profesionali pagalba

Specialistų ir personalo rengimas

Bendrojo ugdymo pedagogai

Tinkama pagalba apmokant specialistus, įskaitant neįgaliųjų organizacijų aktyvų dalyvavimą mokymuose

Tobulinti statistinių duomenų sistemas

Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių Konvencija kaip šalių narių įsipareigojimas gerbti, saugoti ir įgyvendinti negalia turinčių asmenų teises

Pagarba asmens orumui

Visuomenės švietimas

Lygybė ir nediskriminavimas

Įtraukus ugdymas

Apsauga nuo smurto ir nepriežiūros

Įtrauktis į bendruomenę

Šeima

Politinis balsas

Profesionali pagalba

